

(ב) שנת דף ק"ח: (ג) קדושין
לג: וחס כמנן: (ד) מופתם
פי"ג ה"ח: (ה) ופי"ג ר"ח
מקומו אג"ל: (ו) נפטר לא
פ"ל וי"ח עם גלגל.

תורה אור השלם
1. ייראוך עם שמש ולפני
יבת דור יורם:
ההלים עב

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה כמנן וכו'
די חזמי המ"ד וחזק כן
מתחיל הדבור מי שאיני
אומר בלשון תחנונים. מי
שאיני: (ב) ד"ה לחם וכו'
קבע בחיים ק: (ג) ד"ה
ייראוך וכו' מפלת יוצר. י"ג
ע' לעיל ד' ט ע"כ פרש"י
דק"א ח"פ: (ד) תוס' ד"ה
הא דלכך וכו' יצא אלכך
פירושו הא דלא אלכך לא על
ולא מער לקי מחזירין אותו
הא דארכי' והיכיר:

הגהות הגר"א
(א) גמ' ר"ל שם שפת שומע
עמך ישרל ועשה מהרה
נקטתם בל"י ש"ח) חז"ק
ד"ה: (ב) שם ד' מתקורה. י"ג
הטוב צניעין עשה. גי'סת
י"ך ודב"ט) חל"ש:
(ג) שם ופתחתי לטוב. י"ג
ותחזירי לבני נלולוס:
(ד) שם ותשלח נכרה
במעשה ד' חל"ש) [ח] שם
וענינו כל רוח. י"ג פ' חלה
שומע כ"י: טור:

מוסף תוספות
א. בחוסי ר"ש כתב. מיהו
לא ידענא אם התלמוד
שלנו חולק על הירושלמי.

מוסף רש"י
עם דמדומי חמה. כשחל
אזומה, שחרית אחרי הנהג
מיד היא אזומה, וערצית
סמון לקשפתה (שבת קנ"ח).
עם שמש. ע"י ויחמשה
(ט). ולפני ירח. קודם אור
היכה בעת השמש לא שקעה
(ע"ז).

פחנוניס. כגון אל"ה נזכר לשוני מרע שאנו אומרים בעמידה אחר
תפלה: **אלא אם אינו רגיל**. הויח סיוס תפלתו כעקירה אפילו לא
עקר: **כמשוי**. והיינו לשון קבע. חוק קבוע הוא עליו להתפלל וזכר
אני לנפש ידי חובתי (ו): **מי שאינו יכול**. לכיון לנו לשאלו זכריו: **לחפש**
כש דבך. כדקשמו והיינו לשון קבע
כיום (ו) כן אמולו כן ממר: **דילמא**
מסרידנא. שמה אטעיה ולא אדע
לחזר למקום שהפסקתי: **שאינו**
מספילן עם דמדומי חמה. והיינו
לשון קבע. תפלתו עליו חוק קבוע
לנפש ידי חובתי ואינו מקפיד לחזר
אחר שעת מנוחה ועת רלון: **עם**
דמדומי חמה. תפלת יוצר עם הכן
החמה ותפלת המנוחה עם שקיעת
החמה: **ייראוך עם שמש**. זו תפלת
יוצר (ו): **ולפני ירח**. זו מנחה: **לייטי**
כמערכא. על מי שמשהה תפלת
המנוחה עד דמדומי חמה שמה מתערך
לו השעה ע"י אונס ועבר האמן: **כלל**
פרשם הטוב וכו'. כלומר פרשת
העבור: **אפי' כשעה שאהם מסמלא**
עליהם עברה כאשה עוברה. והכי
משמע כלל עניני פרשת הטוב
כגון עברה ד' צבעה: **יהיו כל**
לרכישה. גליים לפניך לחם עליהם:
אפי' כשעה שזם עוברים. ולשון
פרשת הטוב ענה פורשין לעבירה:
עשה לזונך כשמיס. שאין שם חטא
ואין רלוןך עליהם אלא לטוב ועבור
למחמונים על רלוןך: **וסן**. להס
ליחלף: **נסם רוח**. שלא יתערב
רוחם על ידי הצרות כגון ע"י חיות
ולטטים: **והטוב צניעין עשה**. אמה
להס ודוגמא זו מזינו כספר שופטים
(י) ויאמרו בני ישראל מטאנו עשה
אתה לנו (עכו"ם) [כלל הטוב] צניעין
אך חילטנו וגו': **שועט**. לשון גיחה
יומר מתפלה: **ודעטם קלרה**. וליזט
יודעים לפרש לרכישה: **לא תרפה**
ולא חסתי. לא תכעוס שמתוך
הכעס אמה כל לידי חטאי: **לא פרוי**.
לא משכר ציון: **המלך**. טול רשות:
לישמף

אמר מר עוקבא אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עוברה עוברה
יהיו כל צרכיהם לפניך איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו
בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך ת"ר ו'המהלך
במקום גודרי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואיזה היא תפלה קצרה ר'
אליעזר אומר עשה רצונך כשמים ממעל ותן נחת רוח ליראיך מתחת והטוב
בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ר' יהושע וא' אומר שמע שעות עמך ישראל
ועשה מהרה בקשתם בא"י שומע תפלה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר שמע
צעקת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם בא"י שומע תפלה אחרים אומרים
צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן
לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גוייה וגויה די מחסורה [ג] ברוך אתה ה'
שומע תפלה אמר רב הונא יהלכה כאחרים אמר ליה אליהו לרב יהודה
אחזה דרב סלא חסידא ולא תרתח ולא תחטי לא רתוי ולא תחטי וכשאתה
יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר
רב חסדא זו תפלת הדרך ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך
צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך ביהו רצון מלפניך ה'
אלהי שתוליכני לשלום ותצעדיני לשלום [ג] ותסמכני לשלום ותצילני מכף
כל אויב ואורב בדרך ותשלח ברכה כמעשי ידי [ד] ותתנני לחן לחסד
ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי [ה] בא"י שומע תפלה אמר אביי לעולם
לישתף

חיידי אלב בצדור אינו חוזר מפני ששומעה מש"ס מיהו לרין לדקדק מפי החון כל אור ואות של תפלה אע"פ שהוא נקי דהא אמרינן
בנפש השנה (פ"ד ק"ד ד:): כשם שמוציא את שאינו נקי כך מוציא הנקי ואע"פ דאמרינן התם לא פטר רבן גמליאל אלא העם שנשדומו
מאוס דלניטי וטרידי אבל י"טעה לא י"ס לומר היינו שלא התפלל כלל אבל היכא שהתפלל כבר לא חשנינן ליה כחילו לא התפלל כלל
וה"ה לכל דבר שמחזירין אותו אי הדרי שמע ליה משלוחא לנזורא מראש ועד סוף נפקי והרצ ר"מ פסק דוקא שכן להזכיר של ר"מ אלב
שכן ברכה שלמה מחזירין אותו ואינו יוצא במשמעתו משליח נזכור (וע"ע פוס' ר"ה לד: ד"ה ק): **איכא דאמרי** אמר רב נחמן וכו'.
רב אלפס פסק כאיכה דאמרי דבריגיל לומר מחמונים ולא עקר רגליו אינו חוזר לראש ולא אינו רגיל גם כן לא עקר רגליו חוזר
לראש ולא עקר גם כן רגיל לומר מחמונים כמו אל"ה נזכר לשוני חוזר לראש:
כל שאינו יכול לומר תחנונים. פי' ר"ח דאם יכול לומר לשון תחנונים כגון מעליך דלא צניעין אלא לשון תחנונים כלבד:
והכי

הא דארכי' (אחר) [בתר] שומע תפלה. או ודאי מחזירין אותו מיהו
אם לא עקר רגליו אינו צריך לחזור לראש ולא לזכרה השנים
אלא חוזר לשומע תפלה וכן משמע בירושלמי פ' אין עומדין דקאמר
אם לא שאל זכרתי השנים מחזירין אותו ולהיכן חוזר ר' שמעון
בשם ר' יוחנן אמר בר"ח אם עקר רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר
לעבודה ה"ג אם עקר רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר
אלמא משמע כדאי' דלני חוזר חזר לראש ולא חזר לשומע תפלה כי לא עקר רגליו מיהו
הירושלמי פליג' אגמלא דידן בגזרות
גשמים דהכא קמיני לא הזכיר גזרות
גשמים מחזירין אותו ולא קאמר
לאזמרו בשומע תפלה וירושל' קאמר
אם לא שאל זכרתי השנים אומרה
בשומע תפלה וזכותה אם לא הזכיר
גזרות גשמים בתחמית הממתיס
מזכיר בשומע תפלה ומה אם שאלה
שהיא מדחיק אומרה בשומע תפלה
היכרה שהיא מריות לא כ"ש אלמא
כדאי' אימא התם דחוזר בגזרות
גשמים לשומע תפלה ואפשר להיות
שהגמלא שלנו לא השג לפרשו משום
הקל וחומר כדאי' בירושלמי והא
דקמיני לא הזכיר גזרות גשמים
מחזירין אותו איידי שלא הזכיר כלל
בשומע תפלה והא לימא דהא נמסקנא
מוקי הא מימר' כזמך קודם שומע
תפלה משום פירכא דשאלה וירושלמי
קאמר היה עומד בטל והזכיר של
גשם מחזירין אותו פי' צימות הקין
ופריך והא מניח בטל וזכרות לא
חייבו חכמים להזכיר והכי פריך כי
היכי דאם לא הזכיר כלל מטל אינו
עיקוב ואם היה רוצה להזכיר מזכיר
ה"ג אם עמד בטל והזכיר של גשם
אין לחוש דלא גרע מלא הזכיר טל
כלל ומשני דלא דמי ההוא דמקל ומגלי
להוא דמגלי ולא מקל פי' מקלל
כלומר אינו דומה כשעומד בטל
והזכיר של גשם שהוא סיון קללה למי
שאינו מזכיר כלל לא טל ולא גשם
שאינו מקלל וכן הלכה למעשה שאם
עומד בטל והזכיר של גשם
דמחזירין אותו ואם לא הזכיר משניהם
כלל אין מחזירין אותו והדר קאמר
בירושלמי קמי' בנשם והזכיר בטל על
אין מחזירין אותו ופריך מהכא
והמניח או שלא הזכיר גזרות גשמים
מחזירין אותו ומשני הא דלדכר הא
דלא (ו) דלכר הא דלא דלכר לא טל
ולא מער לכך מחזירין אותו הא דלכיר
של טל ומער ולא נהיכא דפשיטא אם
הזכיר שניהם דאין מחזירין אותו ואם
לא הזכיר כלל פשיטא דמחזירין אותו
אלא ודאי יש לפרש הא דלדכר טל
הא דלא דלכר כלל לא טל ולא מער
לפיכך מחזירין אותו אלב אם הזכיר
טל אף צימות הגשמים אין מחזירין
אותו לכך יש בני אדם שאומרים כל
שעה טל מתוך שזה רגילים אם כן
צימות הגשמים אם שעה מוריד הגשם
אין מחזירין אותו: **מעיה** ויא
הזכיר של ראש חדש בעבודה חוזר
לעבודה. ובהלכות גדולות פי' דוקא